

Największe problemy polskiego systemu podatkowego

1.10.2019

dr Aleksander Łaszek

1. Cechy dobrego systemu podatkowego
2. Ocena polskiego systemu podatkowego
 1. Neutralność
 2. Prostota
 3. Stabilność
3. Konsekwencje obecnej konstrukcji systemu podatkowego
4. Wybrane zmiany 2015-2019
 1. Mały CIT
 2. Mały ZUS
 3. Zniesienie limitu 30-krotności

Podejście do analizy systemu podatkowego ewoluuje i obecnie wymagania stawiane przed nim są formułowane inaczej, niż w czasach Adama Smitha, jednak jego postulaty pozostają wciąż aktualne

Cechy dobrego systemu podatkowego wg Adama Smitha (1772):

- **Proporcjonalność/równość** - *The subjects of every state ought to contribute towards the support of the government, as nearly as possible, in proportion to their respective abilities*
- **Określoność i pewność** - *The tax which the individual is bound to pay ought to be certain and not arbitrary*
- **Dogodność** - *Every tax ought to be levied at the time, or in the manner, in which it is most likely to be convenient for the contributor to pay it.*
- **Tani i prosty pobór**: *Every tax ought to be so contrived as to take out of the pockets as little as possible, over and above that which it brings into the public treasury of the state*

Cechy dobrego systemu podatkowego wg Mirrlees Review (2011):

- *Minimalizuje negatywny wpływ podatków na efektywność gospodarczą i dobrobyt*
- *Osiąga zamierzony cel przy możliwie niskich kosztach administracyjnych (zarówno po stronie administracji, jak i podatników)*
- *Jest uczciwy (fairness), np. uczciwość procedur, unikanie dyskryminacji, uczciwość w stosunku do uprawnionych oczekiwań*
- *Jest przejrzysty i zrozumiały – podatki, które obywatele są w stanie zrozumieć są lepsze od skomplikowanych i niewidocznych danin*

Systemy podatkowe, które są neutralne, proste i stabilne znacznie częściej mają cechy dobrego systemu podatkowego niż skomplikowane, często zmieniające się systemy starające się faworyzować określone aktywności.

System podatkowy

Pod pojęciem systemu podatkowego rozumiemy zarówno same podatki, jak i składki na ubezpieczenie społeczne (NFZ, ZUS, FP, FGŚP). Dopiero analiza łącznie ze składkami pokazuje łączne obciążenia i bodźce jakie tworzą. Dodatkowo analizy takie w miarę możliwości należy uzupełniać o analizę świadczeń socjalnych i kryteriów ich spełniania, by w pełni móc ocenić bodźce oddziaływujące na podatników.

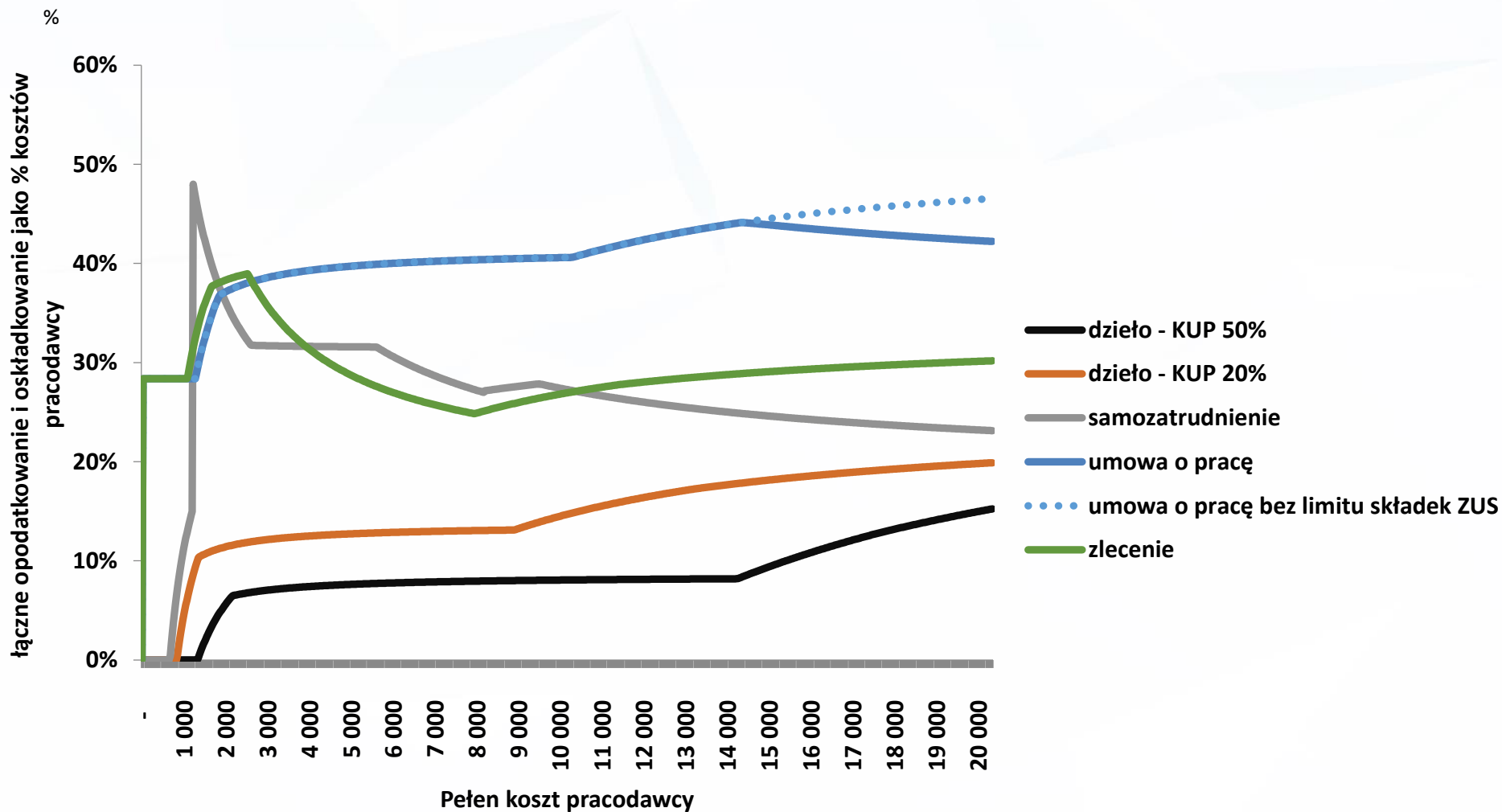
Pożądane właściwości:

- *Minimalizuje negatywny wpływ podatków na efektywność gospodarczą i dobrobyt*
- *Osiąga zamierzony cel przy możliwie niskich kosztach administracyjnych (zarówno po stronie administracji, jak i podatników)*
- *Jest uczciwy (fairness), np. uczciwość procedur, unikanie dyskryminacji, uczciwość w stosunku do uprawnionych oczekiwań*
- *Jest przejrzysty i zrozumiały – podatki, które obywatele są w stanie zrozumieć są lepsze od skomplikowanych i niewidocznych danin*

2.1 Problemy: brak neutralności

Duże różnice w oskładkowaniu różnych umów tworzą silne bodźce do arbitrażu i sztucznego obniżania zobowiązań podatkowo-składkowych, stawiając podatnika i administrację skarbową na kursie kolizyjnym.

Efektywne opodatkowanie dochodów w zależności od typu umowy

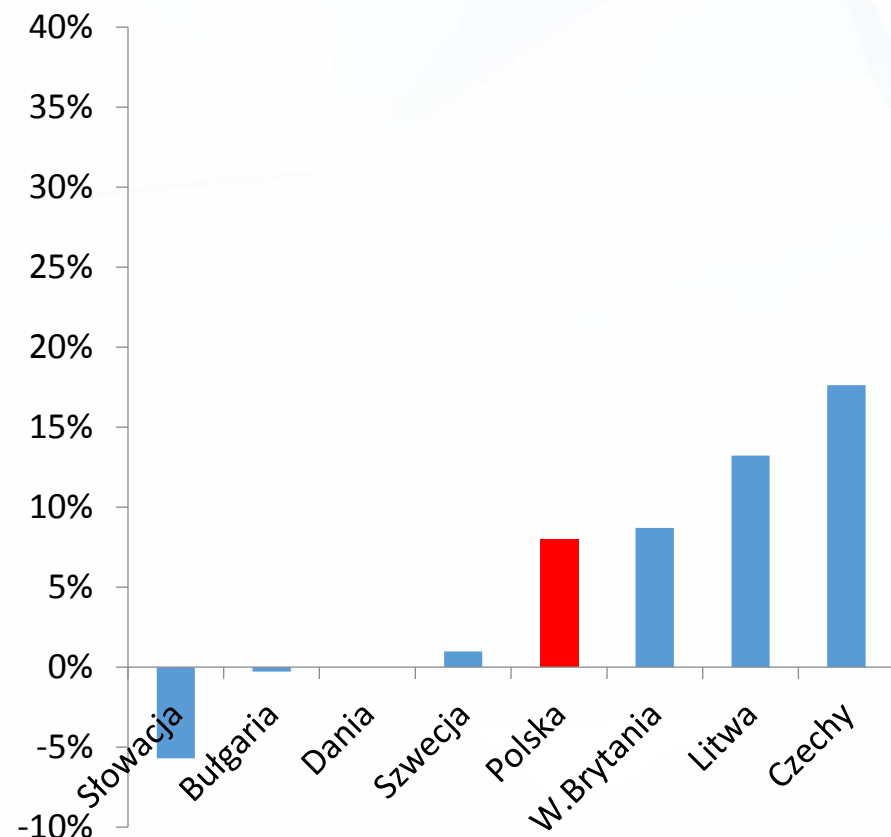
2.2 Problemy: brak neutralności

Polski system podatkowy premiuje samozatrudnienie, szczególnie w przypadku osób o wyższych dochodach (efekt liniowego podatku i degresyjnych składek ZUS).

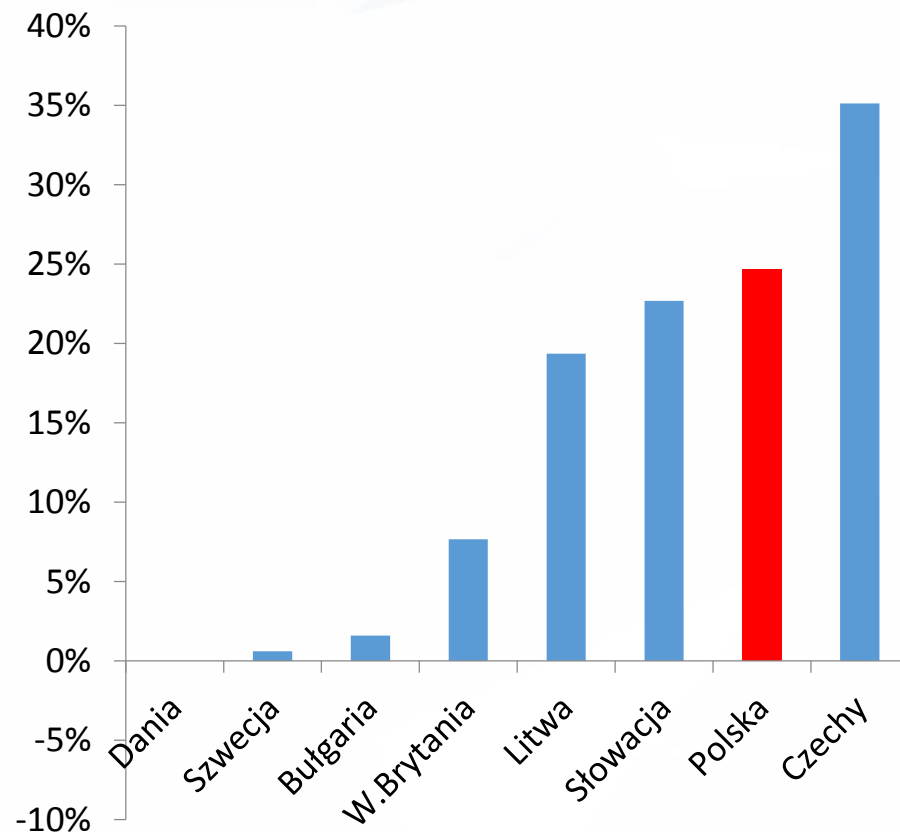
Różnica w efektywnym opodatkowaniu umowy o pracę i samozatrudnienia

%

50% średniej krajowej

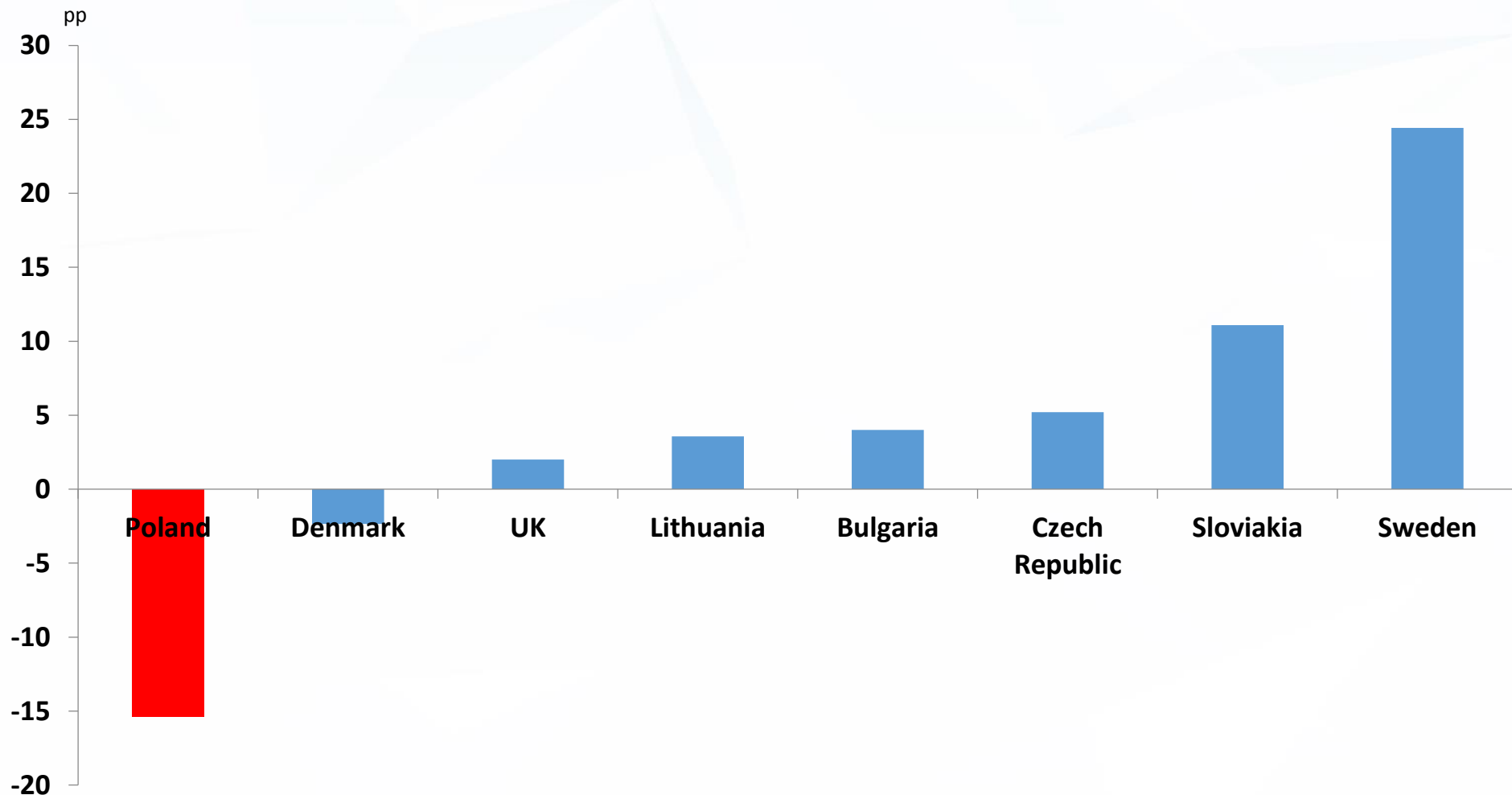
500% średniej krajowej

2.3 Problemy: brak neutralności

Preferencje dla samozatrudnienia sprawiają, że podatkowo bardziej opłacalne jest prowadzenie działalności gospodarczej jako osoba fizyczna, bez tworzenia spółki kapitałowej.

Różnica w efektywnym opodatkowaniu dochodów z firmy posiadającej osobowość prawną oraz firmy prowadzonej jako osoba fizyczna

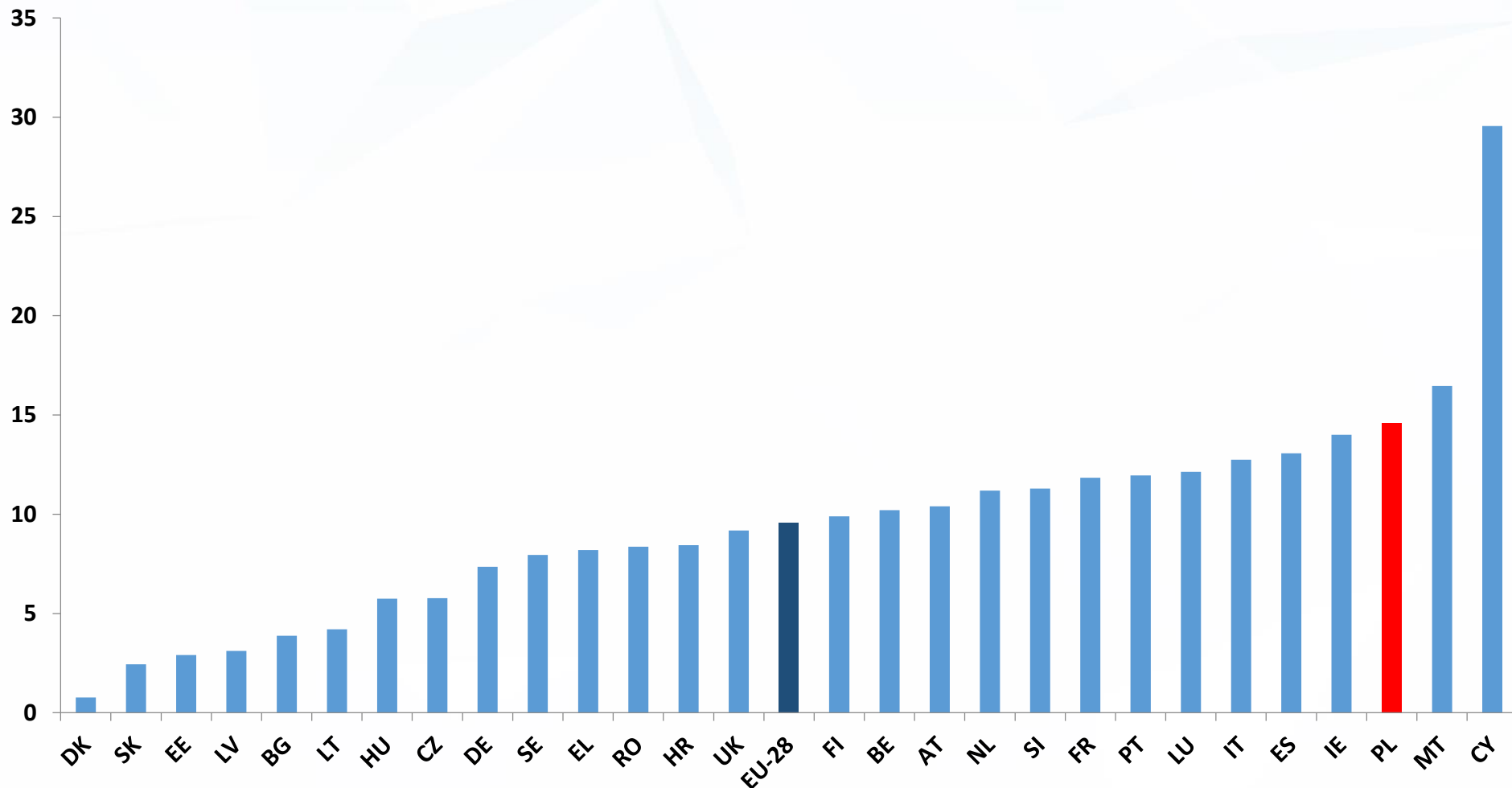

2.4 Problemy: brak neutralności

Brak neutralności dotyczy też podatków pośrednich – duża liczba towarów i usług objętych obniżonymi stawkami VAT generuje liczne konflikty między administracją skarbową a podatnikami.

Ubytek wpływów z VAT spowodowany stosowaniem obniżonych stawek

(% wpływów ogółem). 2017

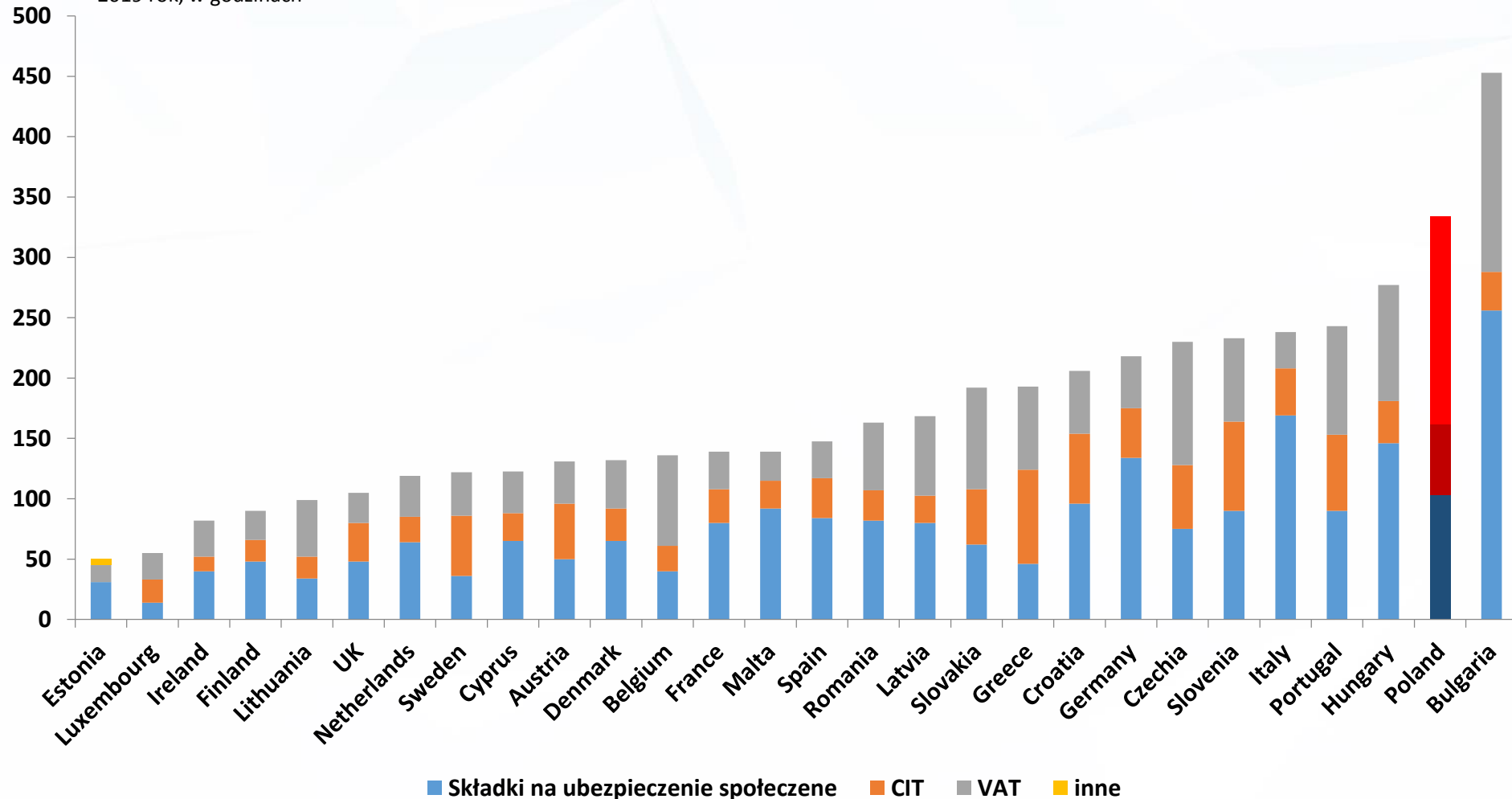

2.5 Problemy: brak prostoty

Brak neutralności oznacza, że bardzo podobne towary i czynności są różnie opodatkowane, co wymaga bardzo szczegółowych i skomplikowanych przepisów. W efekcie polskie przepisy podatkowe należą do najbardziej czasochłonnych w UE.

Roczny czas potrzebny na rozliczenie podatków

2019 rok, w godzinach

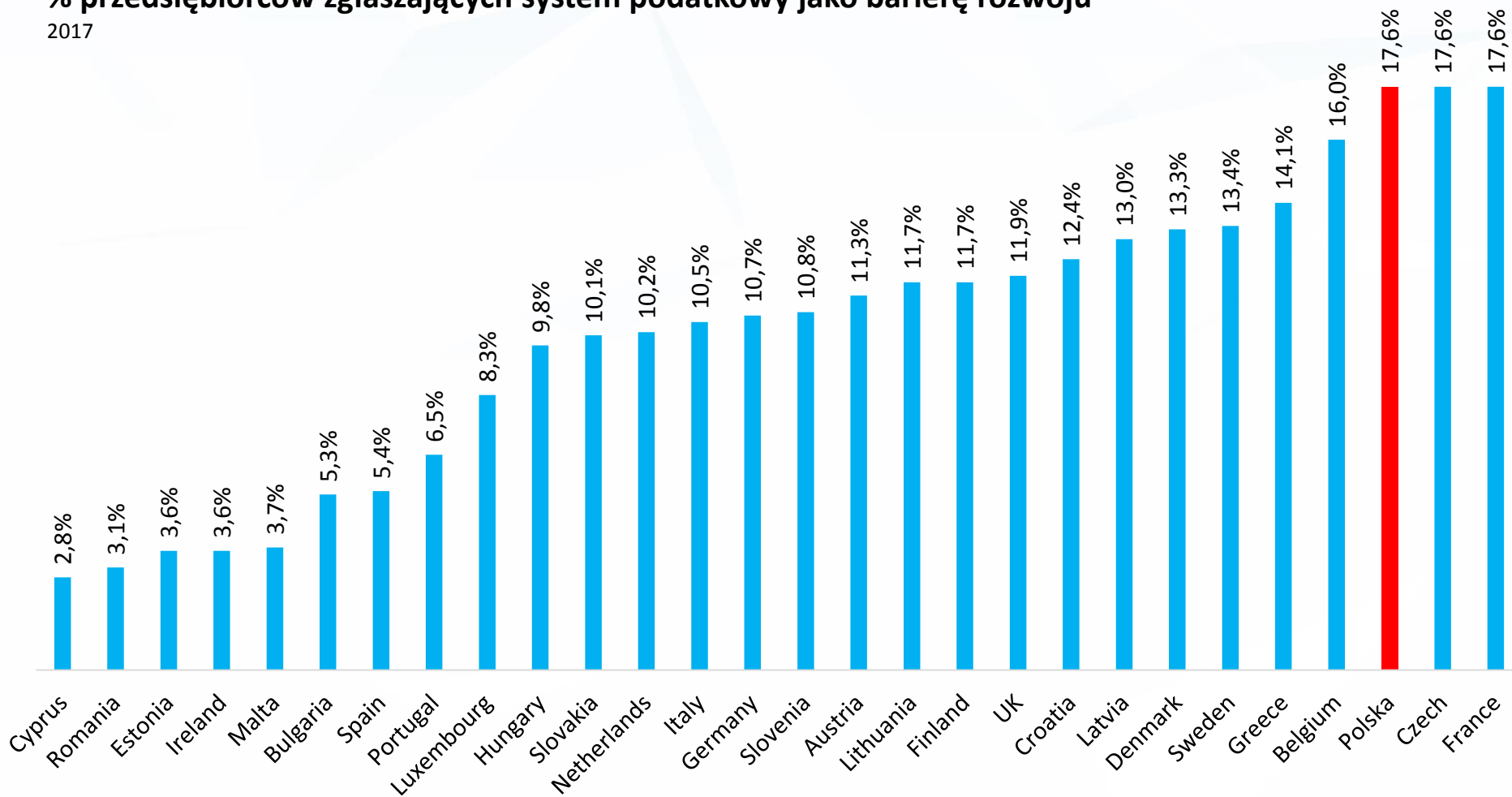

2.6 Problemy: brak prostoty

Skomplikowane przepisy i duże różnice w opodatkowaniu skłaniają przedsiębiorców do szukania luk w systemie, a Ministerstwo Finansów do kolejnych zmian w prawie je zamykających, co prowadzi do dużej zmienności przepisów.

% przedsiębiorców zgłaszających system podatkowy jako barierę rozwoju

2017

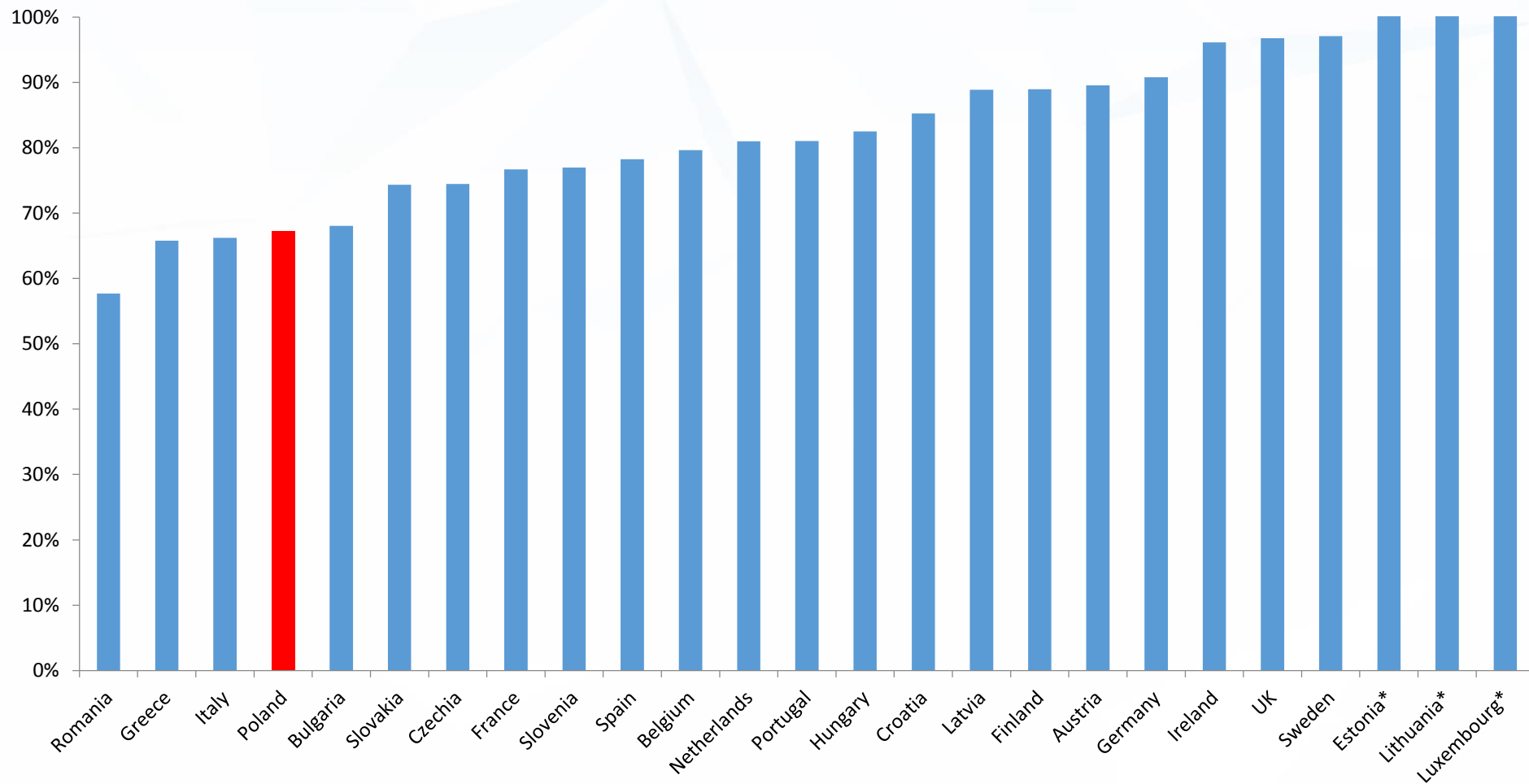

3.1. Konsekwencje: mało umów o pracę

Preferencje podatkowe i składkowe dla rolnictwa, samozatrudnienia oraz nietypowych umów o pracę sprawiają, że odsetek pracujących w oparciu o umowę o pracę w Polsce należy do najniższych w UE.

Pracownicy jako odsetek ogółu pracujących

%, 2015

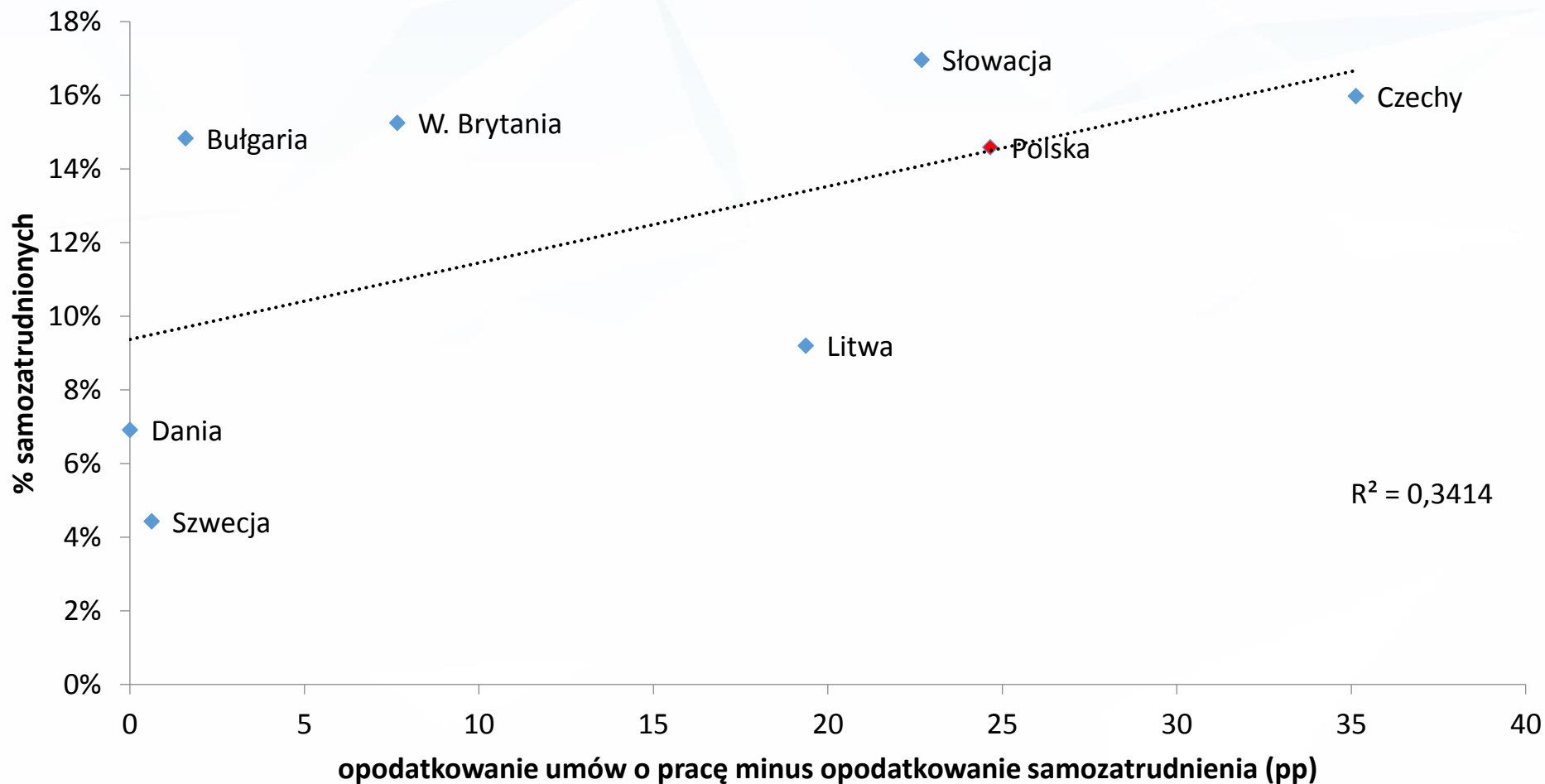

3.2 Konsekwencje: dużo samozatrudnienia

Preferencje składowe i podatkowe dla samozatrudnienia prowadzą do jego nadreprezentacji

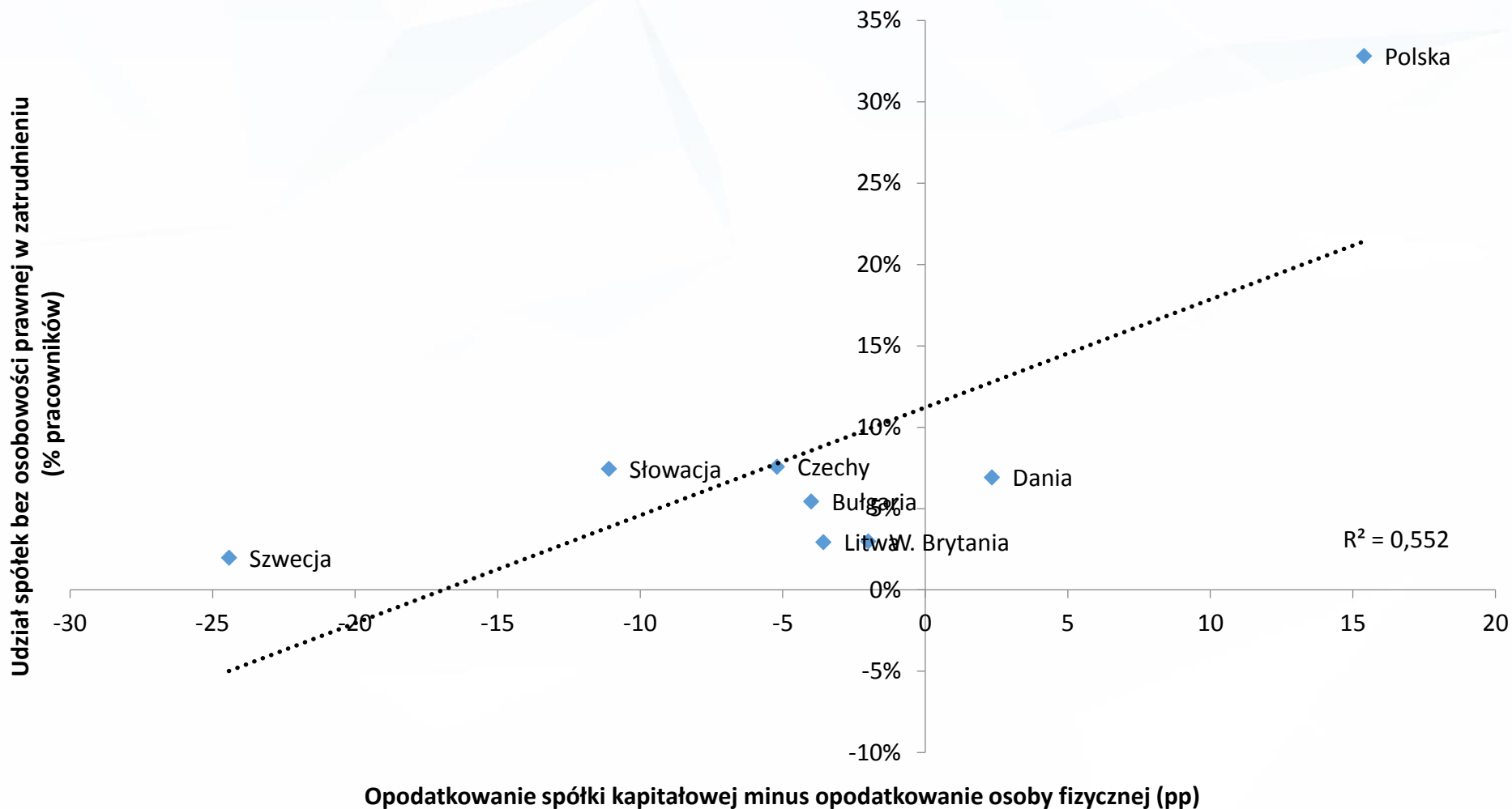
Różnice w opodatkowaniu i oskładkowaniu osób zarabiających 500% przeciętnej krajowej, a odsetek samo zatrudnionych

2015

Preferencje składowe i podatkowe dla samozatrudnienia zniechęcają do tworzenia spółek kapitałowych

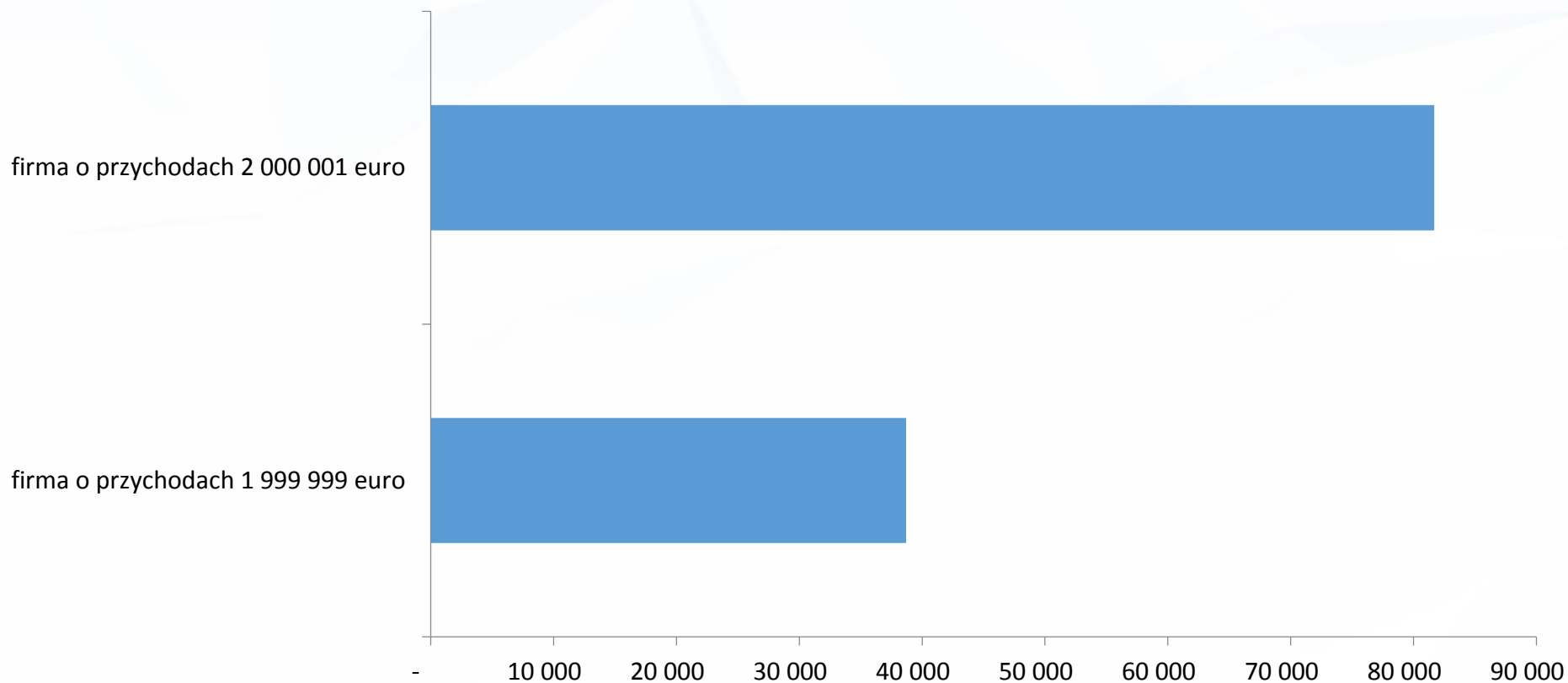
Różnice w opodatkowaniu a relatywna wielkość spółek kapitałowych i firm bez osobowości prawnej %, 2015

Mały CIT oznacza dwa reżimy: 9% albo 19% podatku CIT. Firma przekraczająca próg przychodowy przechodzi z reżimu 9% na 19% i pomimo większej sprzedaży zaczyna mieć niższe zyski netto.

Wysokość podatku CIT w zależności od przychodów firmy

PL,N 2019

Mały ZUS sprawia, że dla każdego pracującego samozatrudnienie stanie się podatkowo bardziej opłacalne niż praca na etacie. Jednocześnie zapowiedziane podwyżki płacy minimalnej sprawią, że dla mniej wydajnych pracowników samozatrudnienie będzie jedyną dostępną legalną opcją.

Opodatkowanie i oskładkowanie oskładkowania i umów o pracę

PLN miesięcznie

pensja brutto	pełen koszt pracodawcy	umowa o pracę		samozatrudnienie		minimalne korzyść z samozatrudnienia**	
		podatki i składki	pensja netto	podatki i składki*	netto		
2000	2400	Od końca 2020 roku zabronione		839	1561	1561	Samozatrudnienie albo brak pracy Samozatrudnienie korzystniejsze podatkowo
2500	3000			973	2027	2027	
3000	3600	1397	2203	1155	2445	242	
3500	4200	1645	2555	1337	2863	308	
4000	4800	1892	2908	1527	3273	365	

Premier Morawiecki deklaruje, że testu przedsiębiorcy nie będzie, co daje swobodę wyboru między umową o pracę a samozatrudnieniem.

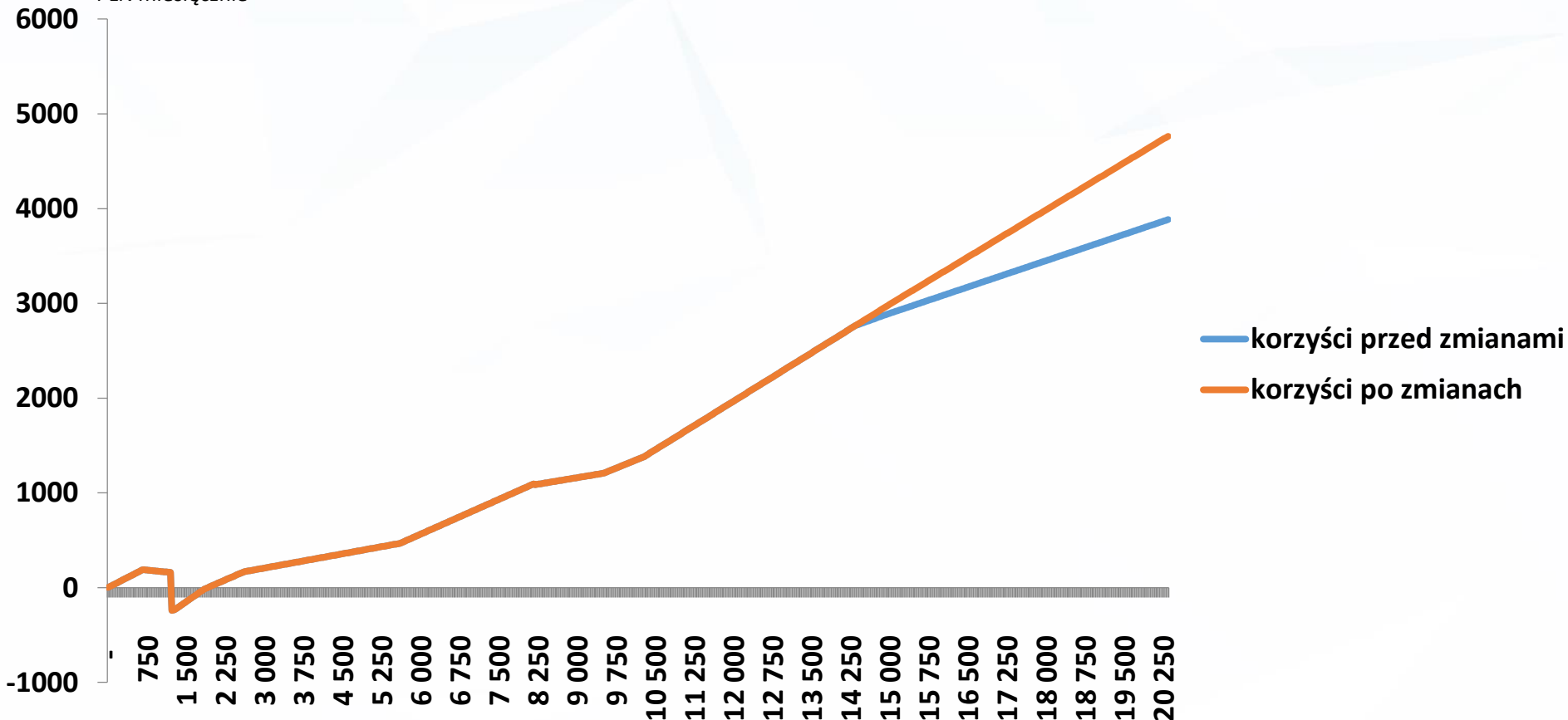
* Szacunek na podstawie materiałów wyborczych Prawa i Sprawiedliwości; składkę NFZ przyjęto na poziomie 391 PLN miesięcznie, zgodnie z prognozą na 2021 rok, gdy będzie obowiązywała pensja minimalna 3000 zł; ** korzyści z samozatrudnienia mogą być wyższe, gdy wykazując dodatkowe koszty obniży się dochód i w efekcie PIT

4.3. Zniesienie limitu 30-krotności składek ZUS

Zniesienie limitu składek ZUS oznacza, że dochody powyżej 5900 zł netto* będą obłożone 52% składek i podatków. Zwiększy to koszt zatrudnienia wysokiej klasy ekspertów i menedżerów, jednocześnie wypychając ich na samozatrudnienie.

Miesięczna korzyść podatkowa z przejścia na samozatrudnienie

PLN miesięcznie

Premier Morawiecki deklaruje, że testu przedsiębiorcy nie będzie, co daje swobodę wyboru między umową o pracę a samozatrudnieniem.

- **Różne opodatkowanie podobnych aktywności stawiają podatników i administrację na kursie kolizyjnym – podatnicy próbują wykazać, że ich działania podpadają pod niższe stawki, a administracja, że należy je zaklasyfikować tak, aby stosować wyższe stawki.**
- **Próby różnego opodatkowania bardzo podobnych aktywności wymaga coraz bardziej skomplikowanych przepisów.**
- **W skomplikowanych przepisach podatnicy wynajdują nowe luki, co prowokuje administrację do kolejnych nowelizacji i zmiany przepisów, dalej komplikując system.**